

Nierówności społeczne

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Izabela Desperak, *Czy Polska szkoła reprodukuje nierówności społeczne?*, 1.09.2016 r., dostępny w internecie: krytykapolityczna.pl [dostęp 1.04.2020 r.].
- Źródło: *Nierówności na świecie – stan w 2019 r.*, 4.02.2019 r., dostępny w internecie: igo.org.pl [dostęp 1.04.2020 r.].

- Źródło: Georg Christoph Lichtenberg, dostępny w internecie: cytaty.info [dostęp 4.07.2009 r.].

Nierówności społeczne

Źródło: Amine M' Siouri, domena publiczna.

« Georg Christoph Lichtenberg

Równość, której żądamy, to najbardziej znośny stopień nierówności.

Źródło: Georg Christoph Lichtenberg, dostępny w internecie: cytaty.info [dostęp 4.07.2009 r.].

Czym są nierówności społeczne? Czy Lichtenberg ma rację, twierdząc, że ludzie nie osiągną pełnej równości?

Skąd biorą się nierówności społeczne? Jakie są ich konsekwencje? Zastanów się nad powyższymi kwestiami i wyrob sobie własne zdanie na ten temat.

Twoje cele

- Wyjaśnisz zjawisko nierówności społecznych.
- Przeanalizujesz przyczyny i skutki nierówności społecznych.
- Ocenisz poziom nierówności społecznych w Polsce.

Dla zainteresowanych

Status społeczny

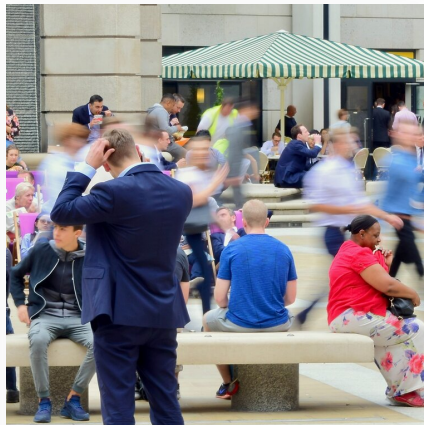
Zróżnicowanie społeczne

Pozycja i rola społeczna

Wykluczenie społeczne

Ruchliwość społeczna

Przeczytaj

Czym jest społeczeństwo?

[Społeczeństwo](#) jest jednym z podstawowych terminów socjologicznych. To pojęcie o bardzo szerokim znaczeniu i używane na co dzień zarówno przez dziennikarzy, naukowców, jak i zwykłych ludzi na określenie ogółu mieszkańców danego terytorium (najczęściej państwa). Zwykle jego członków łączy kultura, sieć wzajemnych powiązań czy wspólna tożsamość.

W literaturze przedmiotu termin ten pojawił się w XVIII w., kiedy zauważono, że istnieją zbiorowe formy życia ludzi, powstające nieraz spontanicznie i niezależnie od woli władzy, kierujące się własnymi prawami.

Należy jednak pamiętać, że nie każda [zbiorowość](#) jest społeczeństwem. W tym celu w socjologii wyróżniono trzy pojęcia:

zbiorowość

Grupa ludzi zamieszkująca określony obszar i związana ze sobą luźnymi więzami społecznymi.

społeczność

Zbiorowość powiązana uporządkowanymi i trwałymi więzami, w której występują wspólne interesy czy zależności.

społeczeństwo

Duża społeczność, która przebywa na danym terytorium i jest powiązana, obok wspólnych interesów i relacji, także własnymi instytucjami, np. rządem, parlamentem, wojskiem.

Nierówności społeczne

[Nierówności społeczne](#) są zjawiskiem gospodarczo-społecznym. Związane są z nierównym dostępem do władzy, zasobów czy zróżnicowanymi dochodami

w określonych grupach społecznych.

Nierówności społeczne opierają się na zajmowaniu określonego miejsca w hierarchii społecznej. Może być ono **legitymizowane formalnie** (przez zapisy prawne) lub przez **mechanizm naturalny** (związany z pierwotną pozycją danej osoby w społeczeństwie, którą w trakcie swojego życia jednostka może zmienić) albo **mechanizm gospodarczy** (który powiązany z mechanizmem rynkowym determinuje poziomy dochodów poszczególnych jednostek).

Skala nierówności społecznych jest duża. Można je obserwować na różnych polach. W zasadzie dobrem generującym nierówności są przede wszystkim pieniądze, które często przekładają się na prestiż, bogactwo i władzę. Są one dobrem pożądanym przez większość społeczeństwa, ale jednocześnie należą do rzadkich zasobów, więc nie wystarcza ich dla wszystkich.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Większość społeczeństwa nie akceptuje nierówności społecznych, ponieważ:

- umożliwiają osobom zamożnym kontrolę nad życiem uboższej części społeczeństwa;
- pozwalają osobom zamożnym na większy wpływ na życie polityczne, ograniczając tym samym wpływ pozostałych jednostek;
- dają osobom zamożnym większy udział w dochodzie narodowym;
- pozwalają dzieciom osób zamożnych na lepszy start w życie, dają szansę na lepsze wykształcenie i lepszą pracę, a przez to bycie zamożniejszymi;
- powodują problemy społeczne;
- najczęściej są niezasłużone (człowiek nie wybiera rodziny, w której się rodzi);
- przekładają się na poczucie spełnienia/satysfakcji;
- wpływają na poziom zdrowia jednostek (zamożniejsze osoby łatwiej i szybciej mają dostęp do nowoczesnej medycyny).

Przyczyny i skutki nierówności społecznych

Wśród przyczyn nierówności społecznych można wyróżnić:

Natomiast wśród skutków można wymienić:

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

nierówności społeczne

zjawisko gospodarczo-społeczne związane z nierównym dostępem do władzy, zasobów czy zróżnicowanymi dochodami w określonych grupach społecznych

społeczeństwo

duża grupa ludzi, która przebywa na danym terytorium i jest powiązana, obok wspólnych interesów i relacji, także własnymi instytucjami, np. rządem, parlamentem, wojskiem; jest to zbiorowość o wysokim stopniu złożoności; w związku z dużą różnorodnością społeczeństw często dodaje się określenie pozwalające je zidentyfikować (społeczeństwo pierwotne, tradycyjne itp.)

społeczność

zbiorowość powiązana uporządkowanymi i trwałymi więzami, w której występują wspólne interesy czy zależności; przykładem może być społeczność lokalna związana wspólnym terenem zamieszkania i formami komunikowania się

zbiorowość

grupa ludzi, która w danym czasie zajmuje określony obszar; między jej członkami mogą pojawić się krótkotrwałe, przypadkowe więzi oraz może dochodzić do różnego rodzaju interakcji

Mapa interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z tekstem i z schematem.

Miary nierówności społecznych

Wśród miar nierówności społecznych najbardziej znany jest **wskaźnik Corrado Giniego**.

Jest to jeden z najczęściej stosowanych wskaźników ukazujących alokację dochodów. Przyjmuje on wartość od 0 do 1, przy czym 0 wskazuje na brak nierówności, natomiast 1 oznacza całkowitą nierówność. W przypadku Polski badania przeprowadzone w 2016 r. wskazują, że największe rozwarstwienie jest na Mazowszu (0,58), a najniższe na Śląsku (0,49). Średnia dla Polski wyniosła wówczas 0,51.

Drugim znanym miernikiem jest **krzywa Lorenza**, porównująca wielkość dochodów do liczby gospodarstw domowych. Miernik ten bada stopień koncentracji nierówności dochodowych.

Natomiast miernikiem pokazującym różnice między najbiedniejszymi i najbogatszymi państwami jest **wskaźnik HDI**. Tutaj bierze się pod uwagę trzy czynniki: edukację, zdrowie i standard życia. O pozycji kraju decyduje więc oczekiwana długość życia, czas kształcenia i średni dochód narodowy na osobę.

Wartość wskaźnika: 0.800–1.000 (bardzo wysoki); 0.700–0.799 (wysoki); 0.550–0.699 (średni); 0.350–0.549 (niski).

Oprac. na podst.: *Human Development Index Report*, iggestSataniaFangirl89, CC BY-SA 4.0, 08.04.2017, [dostęp: 22.04.2020].

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Przyjrzyj się ilustracji i wykonaj polecenie.

Źródło: Richard Laxa, domena publiczna.

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Przyjrzyj się mapie i wykonaj polecenie.

Źródło: *Badanie BGD – warunki materialne ludności według województw*, swaid.stat.gov.pl [dostęp 1.04.2020].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Izabela Desperak

Czy Polska szkoła reprodukuje nierówności społeczne?

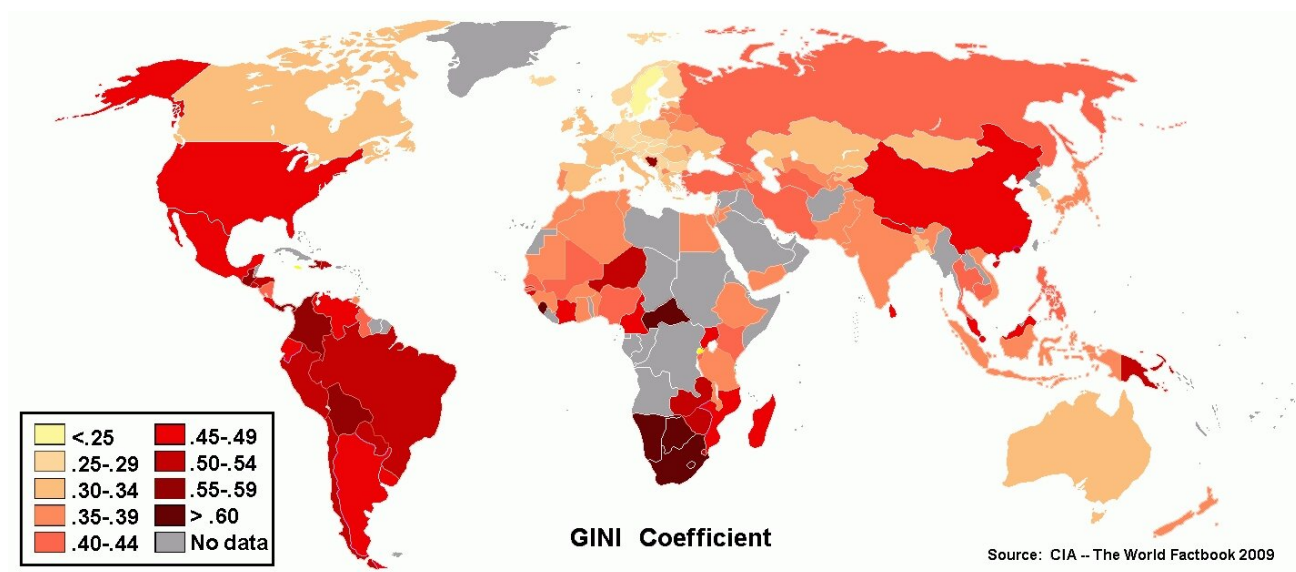
Przyszłość naszych dzieci zależy od ich sukcesów szkolnych i dlatego wszystkie dzieci już w podstawówce dzielą się na te, które sukces dziedziczą wraz z rodzicielskim kapitałem – finansowym bądź kulturowym – i te, które pójdą mniej fartowną drogą, bo też ich rodzice nie mieli farta. Nikt inny nie proponuje, żeby system edukacji uczynić tarczą i bronią w walce z przewyciężeniem tego zjawiska. Rodzice, których stać, radzą sobie. Ci, których nie stać, milczą. Rynek usług edukacyjnych opłaca się też nauczycielom, którzy znajdują tam dodatkową pracę i utrzymają rodziny dzięki jego istnieniu.

Źródło: Izabela Desperak, *Czy Polska szkoła reprodukuje nierówności społeczne?*, 1.09.2016 r., dostępny w internecie: krytykapolityczna.pl [dostęp 1.04.2020 r.].

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z poniższą mapą i wykonaj polecenia.

Wskaźnik Giniego na podstawie danych z lat 1989–2009

CIA – The World Factbook

Źródło: domena publiczna.

Zapoznaj się z poniższym tekstem i wykonaj polecenie.

” ***Nierówności na świecie – stan w 2019 r.***

Najnowszy raport Oxfam [2019 – dop. red.] zatytułowano *Dobro publiczne lub bogactwo prywatne*. Ten tytuł doskonale obrazuje proces, jakiemu globalnie się poddajemy.

Co pokazuje raport? To, że świat coraz bardziej się dzieli. Dystans między bogactwem a ubóstwem, między tymi, którzy mają możliwości i tymi, którzy są ich pozbawieni, wciąż narasta.

- Świat należy nadal do mężczyzn. Większość najbogatszych ludzi na świecie to mężczyźni. Kobiety zarabiają 23% mniej niż mężczyźni; na skalę globalną mężczyźni posiadają także 50% większy majątek niż kobiety.
- Globalnie model funkcjonowania społeczeństw opiera się na nieodpłatnej pracy kobiet. Gdyby policzyć wszystkie godziny spędzone przez kobiety na zakupach, opiece, prowadzeniu gospodarstwa, noszeniu wody etc. i gdyby zlecić wykonanie tej pracy jednej komercyjnej firmie, firma taka miałaby zarobki 43 razy większe niż Apple.
- Światowi miliarderzy zwiększyli majątki o 900 miliardów dolarów w ubiegłym roku. W tym samym czasie 3,4 miliarda ludzi ledwo uniknęło skrajnego ubóstwa i żyje za mniej niż 5,5 dolara dziennie. Dysproporcje między najbiedniejszymi a najbogatszymi rosną bardzo szybko.
- Globalne tempo zmniejszania się obszaru skrajnego ubóstwa spowolniło o połowę; w Afryce subsaharyjskiej skala skrajnego

ubóstwa wzrasta.

- Co najmniej połowa z 7,6 miliarda ludzi na całym świecie nie otrzymuje niezbędnej opieki zdrowotnej. Co roku 100 milionów ludzi popada w skrajne ubóstwo, a 800 milionów osób doświadcza poważnych trudności finansowych z powodu opłacania opieki zdrowotnej. Ta liczba rośnie.
- W 2015 r. 262 miliony dzieci w wieku podstawowym i średnim nadal pozostawało poza szkołą.
- W szkole podstawowej ponad połowa uczniów nie osiąga nawet podstawowej biegłości w czytaniu.
- 844 milionom ludzi wciąż brakuje stałego dostępu do wody pitnej.
- Zaledwie cztery centy z każdego dolara wpływów z podatków pobieranych na całym świecie pochodziły z podatków od majątku, takich jak spadki lub nieruchomości (dane za rok 2015).
Przyczynia się to do tego, że osoby bardzo zamożne płacą procentowo mniejsze podatki niż osoby najbiedniejsze. Tego rodzaju podatki zostały zredukowane lub wyeliminowane w wielu bogatych krajach; w krajach rozwijających się niemal się ich nie stosuje.
- Bogaci w coraz mniejszym stopniu utrzymują biednych. Stawki podatkowe dla zamożnych osób i korporacji również obniżyły się przez ostatnie dekady w sposób spektakularny. Na przykład najwyższa stawka podatku dochodowego od osób fizycznych w bogatych krajach spadła z 62 procent (1970 r.) do zaledwie 38 procent (2013 r.). Średnia stopa podatkowa w biednych krajach wynosi zaledwie 28 procent.

- W niektórych państwach, na przykład w Brazylii, najbiedniejsze 10 procent społeczeństwa przekazuje większą część swoich dochodów na podatki (w tym poprzez podatek VAT) niż najbogatsze 10 procent.

Źródło: *Nierówności na świecie – stan w 2019 r.*, 4.02.2019 r., dostępny w internecie: igo.org.pl [dostęp 1.04.2020 r.].

Dla nauczyciela

Autorka: Małgorzata Krzeszowska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Nierówności społeczne

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

III. Struktura społeczna i problemy społeczne.

Uczeń:

6) porównuje skalę nierówności społecznych w Rzeczypospolitej Polskiej i wybranym państwie, wyjaśniając związek między nierównościami społecznymi a nierównością szans życiowych.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- definiuje, czym są nierówności społeczne;
- dostrzega przykłady nierówności społecznych w swoim środowisku lokalnym;
- zajmuje stanowisko wobec zjawiska nierówności społecznych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- mapa myśli;
- debata „za i przeciw”;

- metoda kuli śnieżnej.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Przedstawienie tematu i celów zajęć.
2. Uczniowie poznają definicję nierówności społecznych – metoda kuli śnieżnej. Uczniowie w parach ustalają definicję nierówności społecznych, zapisują ją na karteczce, potem łączą się w czwórki i ósemki i pracują dalej nad objaśnieniem tego terminu. Na koniec wspólnie decydują i wybierają definicję spośród zaproponowanych.
3. Na podstawie definicji nierówności społecznych uczniowie podają przykłady nierówności, które dostrzegają w swoim środowisku lokalnym, tworząc na tablicy mapę myśli.

Faza realizacyjna

1. Indywidualne zapoznanie się z tekstem lekcji dotyczącym przyczyn i skutków nierówności społecznych. Uczniowie wykonują ćwiczenia nr 1, 2 i 5 z sekcji „Sprawdź się”.
2. Podział uczniów na dwie grupy i zapoznanie się z multimediami. Jedna z grup zwraca uwagę na argumenty wskazujące, że nierówności społeczne mają pozytywny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy oraz szanse życiowe ludzi, a druga, że negatywny.
3. Debata „za i przeciw” na temat nierówności społecznych. Uczniowie siadają naprzeciwko siebie i dyskutują. Po zakończonej dyskusji nauczyciel pyta, czy ktoś chce zmienić grupę i daje na to czas. Następnie wyznaczona osoba podsumowuje debatę.

Faza podsumowująca

Uczniowie wykonują ćwiczenie nr 8 z sekcji „Sprawdź się”. Na jego podstawie kończą zdanie: „Nierówności społeczne są dla ludzi jak..., ponieważ...”.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują pozostałe ćwiczenia.

Materiały pomocnicze:

Nierówności społeczne – stan w 2019 r., 04.02.2019 r., igo.org.pl.

Izabela Desperak, *Czy Polska szkoła reprodukuje nierówności społeczne?*, 01.09.2016 r., krytykapolityczna.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą wcześniej obejrzeć multimedium i poszukać szerszych informacji na temat nierówności społecznych w Polsce i na świecie.